

Posudek bakalářské práce

Lenka Slováková: Komparace povídek Stefana Grabińskiego a Edgara Allana Poea

(Katedra středoevropských studií, FF UK, Praha 2016)

Autorka práce si pro zpracování vybrala zajímavé téma, které jednak vyzdvihlo komparativní hledisko v analýze textů vybraných autorů, a jednak de facto překročilo rámec středoevropských literatur. Lenka Slováková si totiž ke komparativní analýze zvolila – vedle Stefana Grabińskiego – povídkové texty E. A. Poea. Sám výběr Grabińskiego je také zajímavý, ten totiž nepatří ani v Polsku k těm nejznámějším a nejčtenějším jménům literatury 20. století, ačkoli jde o jednoho ze zakladatelů polské literární fantastiky. V českém překladu vyšel v roce 2012 Grabińskiego povídkový výbor *V domě Sáry a jiné povídky* (což je rovněž hodno pozornosti a je dobře, že tento vydavatelský počín neunikl ani pozornosti studentů pražské polonistiky).

Autorka předložené bakalářské práce vychází ze žánrového vymezení tvorby obou autorů (viz kap. *Žánrové vymezení textů S. Grabińskiego a E. A. Poea*; té ještě předchází biografické medailonky obou autorů, místy snad až příliš podrobné) – Grabińskiego spojuje s Poem žánr (nejobecněji řečeno) tzv. fantastiky hrůzy, ale také oblíbená forma povídky, příp. krátké novely. Z takto širokého vymezení si Lenka Slováková vybírá zejména texty blízké hororu (čímž se rovněž řídí výběr konkrétních analyzovaných textů). Jde o velmi vhodný „klíč“ k uchopení tvorby obou spisovatelů, který autorce práce umožňuje základní srovnání i nalézání styčných bodů v tvorbě Grabińskiego a Poea (přestože si je vědoma, že většina jejich textů má žánrově synkretický charakter; viz s. 9). Slováková vychází ze stručných definic hororového žánru (např. ze *Slovníku literární teorie*, Praha 1984, kde je ostatně Poe zmiňován jako jeden z předchůdců moderního hororu), respektive fantastické literatury (tamtéž; Tzvetan Todorov: *Úvod do fantastické literatury*, Praha 2010; *Słownik literatury polskiej XX wieku*, Wrocław 1995). Vyzdvihuje přitom především střet přirozeného a nadpřirozeného v textech řazených k těmto žánrům. Již v tomto teoretickém úvodu přitom upozorňuje na některá specifika, k nimž se vrací v dalších kapitolách práce (zejména zasazení děje povídek S. Grabińskiego do současných, zdánlivě obyčejných a všedních reálií, popisovaných – dodejme – s takřka realistickou pečlivostí). Správně ji to přivádí i k úvaze o možných vazbách analyzovaných autorů na žánr science fiction, které však zůstávají spíše záležitostí okrajovou (viz s. 11). Ještě před samotnými analytickými kapitolami je zde upozorněno i na základní odlišnosti tvorby S. Grabińskiego a E. A. Poea (psychika postav, motiv vášně apod.). Celkově

najdeme v této úvodní teoretické kapitole základní informace, které jsou pro další výklad nezbytné, je jen škoda, že je autorka místy až pohříchu stručná, což ji vede k některým příliš obecným či nezřetelným formulacím (např. „Spousta z Grabiňského krátkých novel je tématicky zaměřená...“, s. 12; „Odlišně oba autoři pracují i s konceptem světa. U Grabiňského je koncept světa o něco více složitější než u Poea...“, tamtéž).

V analytické části práce vychází autorka z výše nastíněného základního žánrového vymezení a postupně analyzuje postavy, „poetiku míst“ a práci s časem v textech obou prozaiků. V kapitole nazvané *Postavy v povídkách Grabiňského a Poea* analyzuje Lenka Slovácová vnější i vnitřní charakteristiku postav, přičemž si hned v úvodu všímá poeovských postav „částečně inspirovaných romantismem“ (s. 14). Naopak Grabiňski volí podle jejího názoru „obyčejné postavy“ ocitající se „v nadpřirozených situacích“ (tamtéž). Toto základní rozlišení je – ve své nejobecnější rovině romantismus vs. realismus – jistě platné, bohužel však autorka není v dalším výkladu příliš důsledná a nerozvíjí je konsekventně, nenavazuje na ně konkrétnějšími příklady. Přesto je její srovnání postav u obou autorů výstižné. Správně konstatuje, že pro oba je podstatnější vnitřní charakteristika (viz motiv šílenství, rozdvojení osobnosti, podobnosti či „napodobování“ apod.). Zvlášť jsou v jedné z podkapitol analyzovány ženské postavy, zejména v podobě tzv. femme fatale, démonické ženy (v tomto bodě by stál za rozvedení motiv sexuální atraktivity takovýchto postav, respektive obecně sexuality, zřejmý zejména u Grabiňského; autorka tuto interpretační cestu pouze naznačuje).

V kapitole *Poetika míst* si Lenka Slovácová (v návaznosti na Danielu Hodrovou, byť i zde spíše jen v náznacích) opět všímá prvků, které u Grabiňského i Poea pomáhají vytvářet hrůzostrašnou (či tajemnou) atmosféru – tentokrát ve vztahu k prostoru. Analyzuje nejprve topos domu, a to poměrně podrobně. Dokáže pracovat s konkrétními texty a nalézat v nich různé podoby tohoto motivu. (Na okraj: místy pracuje autorka s podobnými pojmy ne zcela důsledně; nikde např. pojem topos blíže neobjasňuje...) Zdá se, že i v těchto pasáží naráží na ono výše zmíněné rozlišení romantické – realistické, avšak toto rozlišení na podkladě konkrétních motivů dostatečně nespecifikuje – viz např. autorčina slova o prostoru, který je „pro čtenáře běžný“ (s. 27) a má navíc často vazbu na skutečná místa, v případě Grabiňského nebo tajemných zámčích a podobných prostorech v podání Poea. (Navíc by se v tomto případě nabízelo i komplexnější srovnání např. s tzv. gotickou poetikou, respektive gotickým románem, které autorka práce jen naznačuje, např. v citaci z již zmiňované Hodrové na s. 27 nebo v souvislosti s některými Poeovými texty, ale opět bez přiblížení toho, jak tomuto pojmu autorka rozumí). Dále je v kapitole *Poetika míst* upozorněno na motiv „čtvrté dimenze“ u

Grabiňského či na exotičnost některých míst v prózách Grabiňského i Poea. Oceňuji, že se autorka snažila povšimnout si i vazeb pojetí prostoru u obou autorů na psychiku jejich hrdinů.

Závěrečná analytická kapitola je věnována práci s časem. Bakalářská práce Lenky Slovákové působí dojmem, že právě tato část činila autorce největší potíže. Přesto se pokusila tuto problematiku nejprve teoreticky uchopit (viz podkapitola *Čas v rámci kompozice*, čas vyprávěný vs. čas reálný), ačkoli i zde najdeme některé příliš vágní formulace („Poe je ve vztahu k času více poetický...“, s. 36; „Vlastní čas, ve kterém se povídky odehrávají...“, s. 37). V dalších podkapitolách se podrobněji věnuje motivu noci, respektive půlnoci, či např. číselné symbolice spojené s jistými konkrétními časy. Práci doplňuje krátký Závěr.

Celkově je bakalářská práce Lenky Slovákové zpracována poměrně pečlivě, základní cíle (tedy srovnání prozaických textů Grabiňského a Poea ve vztahu k hororovému žánru) se jí podařilo naplnit. Kromě analýzy konkrétních motivů (na příkladu konkrétních textů) je autorka schopna i jejich srovnání. Jen je škoda, že některé z těchto motivů nebyly více rozvinuty nebo zasazeny do širšího kontextu (například právě ve vztahu k žánrovému hledisku). Místy pak autorčině výkladu neprospívá přílišná stručnost či nejasnost vyjádření, což poté působí chaotickým a nedotaženým dojmem. Stejně tak lze mít výtky k jazykové, respektive stylistické kvalitě textu, který se často odchyluje od odborného stylu. V některých místech narazíme na stylistické neobratnosti („Jednoduchost místa železniční stanice zde má funkci jakéhosi místa pro setkávání lidí různého věku, národností atd.“, s. 27) nebo hovorová vyjádření („...a takhle charakterizuje železničáře...“, s. 17).

Přes některé uvedené připomínky však bakalářskou práci Lenky Slovákové doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci „velmi dobře“.

Mgr. Michala Benešová, Ph.D.

(vedoucí práce)